

Джордж Клейсон

Найбагатший чоловік у Вавилоні

Передмова

Від доброго до видатного

Добробут цілого народу залежить від стану фінансів кожного громадянина.

У цій книзі йтиметься про фінансові успіхи кожного з нас. Успіх — це досягнення мети власними силами та завдяки власним навичкам. Ключ до успіху — це правильна підготовка до здійснення своїх задумів. Мудрість наших вчинків — це результат мудрості наших думок, а думки — не що інше, як усвідомлення.

Цю книгу порад як тримати гаманця повним, назвали посібником із фінансової кмітливості. Насправді саме такою і є її мета: надати тому, хто бажає досягти фінансового успіху, можливість оволодіти секретами нагромадження капіталу, його збереження та змусити капітал працювати на себе.

На сторінках, які ви читаєте, ми перенесемося до Вавилону — колиски основоположних фінансових законів. Сьогодні це загальновизнані засади, що ними користується весь світ.

Новим читачам автор щиро бажає того, про

що всюди в Америці у захваті розповідають люди, які вже прочитали книгу: нехай її сторінки надихнуть вас примножувати кошти на банківських рахунках, призведуть до ще більших фінансових успіхів та допоможуть впоратися зі складними особистими фінансовими проблемами.

Автор користується нагодою і дякує тим діловим людям, які із захопленням переказували ці притчі своїм друзям, співробітникам та партнерам. Немає більшої подяки, ніж підтримка практиків, яким сподобалися твої поради, адже вони самі проклали шлях до великого успіху, використовуючи принципи, викладені у цьому тексті.

Вавилон став найзаможнішим містом стародавнього світу, оскільки його мешканці були найбагатшими людьми своєї епохи. Вони розуміли цінність грошей і використовували розумні фінансові принципи для накопичення, збереження та збільшення статків. Вони забезпечили себе тим, чого бажаємо й ми всі: заможним майбутнім.

Джордж Клейсон.

Людина, яка бажає золота

Банзір, вавилонський майстер з виготовлення колісниць, був дуже засмучений. Верхи на низькій стіні, що оточувала двір, він сумно розглядав свій простий будинок і майстерню просто неба, де стояла майже готова колісниця.

Крізь прочинені двері час від часу виглядала його дружина. Він бачив, що вона тишком-нишком поглядає на нього, і розумів, що мішок з їжею майже спорожнів і йому потрібно закінчувати колісницю, свердлити і рубати, полірувати і фарбувати, туго натягувати шкіру на ободи коліс, щоб віддати готову річ багатому замовникові і отримати з нього гроші.

Але цей кремезний м'язистий чоловік похмуро сидів на стіні. Йому голову сушило питання, на яке він не мав відповіді. Спекотне тропічне сонце, звичне для долини Євфрату, безжально шмагало своїми променями. Краплі поту з чола непомітно стікали і губилися в густому волоссі на грудях.

За його домом височіли східчасті стіни царського палацу. Неподалік, поділяючи синє небо навпіл, здіймалася фарбована башта храму Ваала. У тіні цих величних будівель його простий будинок губився серед багатьох схожих чи ще менш охайних. У цьому весь Вавилон — мішанина величі, блискучого багатства і глибокого зубожіння,

безладно поєднаних у межах могутніх міських стін.

Якби він озирнувся, то міг би побачити, як тісняться колісниці багатіїв, що тягнуться вздовж дороги, і змушують збиватися на узбіччя і взутих у сандалії купців, і босих жебраків. Навіть багатіям доводилося звертати до канав, щоб звільнити шлях для довгих колон рабів, які несуть воду «для царських потреб». Кожен раб ніс важкий бурдюк із водою, призначений для поливу висячих садів.

Банзір надто захопився своїми важкими думками, через що не чув і не помічав галасу великого міста. Лише звук струн знайомої ліри повернув його до реальності. Він озирнувся і побачив натхненне, усміхнене обличчя найкращого друга — музиканта Кобі.

— Нехай благословлять тебе боги своєю безмежною щедрістю, мій любий друже, — чемно привітався він. — Але мені здається, що боги вже настільки прихильні до тебе, що працювати тобі не треба. Я радий, що тобі щастить. Якби до мене прийшло таке щастя, я поділився б з тобою. Благаю, дай мені всього лише два шекелі з твого, напевне, важкого гаманця, адже в іншому випадку ти важко працював би в майстерні. Я поверну їх тобі після бенкету у аристократа, який буде сьогодні ввечері. Ти й засумувати за ними не встигнеш, як вони вже повернуться.

— Якби я мав два шекелі, — сумно відповів

Банзір, — я б їх нікому не позичив. Навіть тобі, найкращому другу, адже вони були б моїм багатством — єдиним, що маю. А таке нікому не дають, навіть найкращому другові.

— Що? — вигукнув Кобі, щиро здивувавшись. — У твоєму гаманці жодного шекеля, а ти, як статуя, сидиш нерухомо! Чому ж ти не закінчуєш колісницю? Як інакше ти зможеш вгамувати свій благородний апетит? Мій друже, ти не схожий сам на себе. Де твій невгамовний запал? Чи тебе щось гнітить? Чи боги наслали на тебе негаразди?

— Мабуть, це боги мучать мене, — погодився Банзір. — Усе почалося з поганого сну, в якому я був багатієм. На моєму поясі висів великий гаманець, наповнений монетами. Я без вагань кидав жебракам шекелі, за срібні монети купував дружині прикраси, а собі — все, що хотілося. У мене були золоті монети, я не думав про майбутнє і без страху витрачав срібло. Мене наповнювало неймовірне вдоволення. Ти не впізнав би в мені свого друга, який так тяжко працює. Моєї дружини ти також не впізнав би: на її обличчі не було жодної зморшки, воно сяяло від щастя. Вона знову стала тією усміхненою молодницею, якою була в перші роки нашого шлюбу.

— Це був гарний сон, правда, — відповів Кобі, - але чому через ті приємні відчуття уві сні ти

зараз сидиш ось тут, наче похмура статуя?

— Справді, чому? Бо коли я прокинувся і згадав, що в мене пусто в гаманці, мене охопило обурення. Поговоримо про це разом, бо, як кажуть мореплавці, ми з тобою вдвох пливемо в одному човні. Ми в дитинстві ходили до жерців навчатися мудрості. В юності у нас були ті самі радості. Коли вирости, дуже дружили. Ми були такими ж, як решта, і це нас не турбувало. Нам було достатньо працювати з ранку до вечора та вільно витратити зароблене. Протягом років ми заробили багато монет, але радість від багатства можемо бачити лише уві сні. Хай йому грець! Чим ми відрізняємося від дурних овець? Ми живемо у найбагатшому місті на світі. Навколо нас стільки багатства, але ми з цього анічогісінько не маємо. Пропрацювавши половину життя, ти, мій найкращий друже, маєш порожній гаманець і кажеш мені: «Чи можна в тебе трохи позичити — всього два шекелі — до бенкету у аристократа сьогодні ввечері?» Що мені відповісти на це? Хіба що сказати тобі: «Ось мій гаманець, усе, що в ньому, я радо поділю з тобою»? Ні. Визнаю, що в моєму гаманці так само порожньо, як і в твоєму. В чому справа? Чому ми не можемо накопичувати срібло та золото, щоб після витрат на їжу та одяг ще щось залишалось?

— Згадай наших синів, — вів далі Банзір. — Хіба вони не наслідують нам? Хіба не заслужили

вони та їхні сім'ї, їхні сини та сім'ї їхніх синів, щоб усе життя прожити серед золотих скарбів, а не ласувати, як ми, кислим козячим молоком та кашею?

— Ще ніколи за роки нашої дружби ти такого не казав, Банзіре, — задумливо промовив Кобі.

— Жодного разу за минулі роки я так не думав. З раннього ранку до пізнього вечора, коли вже не було сил, я робив найкращі колісниці, які здатна виготовити людина. Я щиросердо сподівався, що колись боги відзначать мою старанну працю і подарують мені великий достаток. А вони цього не зробили. Нарешті я зрозумів, що вони мені ніколи його не подарують. Через це сумно на серці. Я хочу бути багатим. Хочу мати землю та худобу, гарний одяг та монети в гаманці. Я готовий працювати за це, віддаючи всі сили, все вміння рук, весь свій розум, але я хочу отримувати чесну винагороду за працю. Що з нами не так? Знову питаю тебе. Чому ми не заслуговуємо на справедливую частину того добра, яким з лишком володіють власники золота, що за нього ті розкоші й купують?

— Якби ж то знати! — відповів Кобі. — Я задоволений не більше від тебе. Заробіток, що його дає мені ліра, швидко зникає. Часто мені доводиться щось мудрувати-вигадувати, щоб сім'я не голодувала. У моїх грудях живе сильне бажання

мати ліру такої будови, щоб вона грала ту музику, яку я слухаю подумки. З таким інструментом я грав би такі витончені мелодії, яких сам цар не чув!

— Ти мусиш мати таку ліру. Нема людини у всьому Вавилоні, яка вміє грати більш милозвучно — так, щоб сподобалося не лише цареві, а й самим богам. Але як же тобі придбати таку ліру, якщо ми обидва бідні, як царські раби? Чуєш дзвіночок? Це вони йдуть.

Банзір вказав на довгу колону напівголих, лискучих від поту водоносів, які через силу чвалають від річки вгору вузькою вулицею. У кожному ряду було п'ятеро рабів. Вони схилилися під вагою бурдюків із водою.

— Їх веде статечний чоловік, — Кобі вказав на раба з дзвоником, який ішов попереду інших без ноші. — Очевидно, що у своїй країні він був кимось визначним.

— У цій колоні багато хороших людей, — погодився Банзір, — таких само хороших, як і ми з тобою. Високі блондини з півночі, пустотливі негри з півдня, маленькі засмаглі люди із сусідніх країн. Усі вони йдуть разом із річки до садів, туди й назад, щодня, щороку. У їхньому житті не буде щастя. Солома замість ліжка та каша з грубих зерен за їжу. Пожалій цих бідних створінь, Кобі!

— Їх я жалію, проте, ти мені показав, що ми живемо не набагато краще, хоч і називаємо себе

вільними людьми.

— Така правда життя, Кобі, як би воно не було гірко. Ми не хочемо рік у рік жити рабським життям. Натомість: праця, праця, праця! І все це даремно.

— Може, дізнаємося, як інші збивають статки, як вони живуть? — запитав Кобі.

— Можливо, є якийсь секрет, про який ми довідаємося, якщо розпитаємо тих, хто знає, — задумливо мовив Банзір.

— Цього дня, — згадав Кобі, — я проходив повз нашого старого друга Аркада, який саме їхав на своїй золотій колісниці. Ось що я хочу сказати: він не відвернув очей від моєї скромної персони, як зробив би будь-хто з його статком, котрий вважає, що має на це право. Навпаки, він помахав мені рукою так, щоб усі перехожі бачили, що він вітається і дарує свою посмішку музикантові Кобі.

— Кажуть, що він найбагатша людина у Вавилоні, — відповів Банзір.

— Такий багатий, що народ каже, ніби цар просить у нього допомоги золотом для своєї скарбниці, — сказав Кобі.

— Такий багатий, — перебив його Банзір, — що якби я зустрів його вночі без світла, то руками спочатку торкнувся б його напханого гаманця.

— Дурниці, - не погодився Кобі. — Людське багатство вимірюється не кошелем, який тягаєш із

собою. Товстий гаманець швидко порожніє, якщо його не наповнює потік золота. Аркад має такий дохід, який постійно набиває йому гаманець, хоч би він і витрачав своє добро з великою щедрістю.

— Ото ж бо, річ у доході! — вигукнув Банзір. — Хотілося б мені мати дохід, який наповнюватиме мій гаманець, коли я сиджу ось так на стіні або мандрую в далекі краї. Напевно, Аркаду відомо, як треба заробляти гроші. Як ти вважаєш, чи зможе він це пояснити так, щоб зрозумів навіть такий не надто кмітливий, як я?

— Мені здається, що він передав свої знання синові Номазірові, — відповів Кобі. — Хіба не Номазір потім поїхав до Ніневії і став без допомоги батька одним із найбагатших городян? Принаймні так розповідали в корчмі.

— Кобі, ти нашттовхнув мене на незвичайну думку, — в очах Банзіра спалахнули нові вогники. — Ніхто не візьме грошей за пораду зі свого доброго друга, а Аркад завжди був для нас таким. Це нічого, що в наших гаманцях порожньо, як у торішньому соколиному гнізді. Це не повинно завадити нам. Ми втомилися жити без золота серед багатств. Ми бажаємо стати заможними. Ходімо до Аркада і спитаємо у нього, як нам збільшити наші доходи.

— Ти говориш напрочуд натхненно, Банзіре. Завдяки тобі я дещо зрозумів по-новому. Зараз я

розумію, чому ми не мали багатства. Ми ніколи його не шукали. Ти терпляче працював і робив найміцніші колісниці у Вавилоні. Ти докладав до цього всіх зусиль, тому маєш у цьому успіх. Я старанно намагався майстерно грати на лірі — і мені це вдалося.

Ми досягли успіху в тому, до чого доклали всіх зусиль. Боги не заперечували б, щоб ми жили у достатку. Зараз же, нарешті, ми бачимо світло, яскраве, як блиск сонця, що сходить. Воно закликає нас дізнатися більше про те, як жити багатше. З новим розумінням ми знайдемо вірні шляхи досягнення наших бажань.

— Ідемо до Аркада, сьогодні ж, — покликав Банзір. — А ще можна запросити наших друзів дитинства, які живуть не краще за нас, щоб він і з ними поділився мудрістю.

— Ти ніколи не забував про друзів, Банзіре, тому в тебе їх безліч. Буде так, як ти скажеш. Ідемо сьогодні разом із ними.

Найбагатша людина Вавилону

У стародавньому Вавилоні жила дуже заможна людина на ім'я Аркад. Він на весь світ славився своїми незліченними багатствами. Відомий був також своєю щедрістю. Аркад був великим благодійником, щедро ділився з

співгромадянами, не шкодуючи грошей, проте його статки зростали з кожним роком швидше, ніж він встигав витратити.

Якось до нього прийшли друзі його молодості й запитали:

— Тобі, Аркаде, пощастило більше, ніж нам. Ти став найбагатшою людиною у всьому Вавилоні, а ми ледь виживаємо. Ти носиш найкращий одяг, у тебе на столі — небачені яства, а ми задовольняємося тим, що наші рідні хоч трохи пристойно одягнені і не голодні.

Однак, колись ми були рівними. У нас був один учитель. Ми грали в ті самі ігри. Ні в науці, ні в іграх ти не був кращим від нас. Весь цей час ми були такими ж порядними громадянами, як і ти.

Нам здається, що ти не трудився більше чи старанніше. Чому ж тоді мінлива доля обрала тебе? Чому подарувала тобі радості життя, обділивши нас, хоч ми також заслуговуємо на них?

Аркад вислухав ці промови і заперечив:

— Якщо за роки, що минули з нашої юності, ви нічого не придбали, це тому, що ви не змогли вивчити закони накопичення багатства або не помічаєте їх.

Мінлива Доля — це зла богиня. Вона нікому не робить добро. Навпаки, руйнує життя майже кожного, кому дарує незароблене золото. Вона перетворює таких щасливчиків на розпусних

марнотратників, які пускають за вітром все, що в них було, і карає їх невгамовними апетитами і бажаннями, які вони неспроможні задовольнити. Трапляється і так, що люди, до яких Доля прихильна, перетворюються на скнар і ховають багатство, бояться його витратити, бо знають, що не зможуть заробити його знову. До того ж вони бояться злодіїв і прирікають себе на жмикрутство та таємні страждання.

Втім, є й інші — вони можуть накопичувати незароблене золото і далі бути щасливими і задоволеними. Їх, однак, так мало, що я лише чув про таких людей. Згадайте тих, хто раптово отримував багатство у спадок, і зважте, чи я маю рацію.

Друзі Аркада визнали, що так і сталося з тими двома їхніми знайомими, які отримали велику спадщину. Вони палко попросили його розповісти, як він досяг добробуту, і Аркад продовжив:

— У молодості я дивився доккола і бачив речі, які приносять щастя та задоволення. Я зрозумів, що багатство збільшує силу цих речей.

Багатство — це сила. З ним багато що стає можливим.

Можна прикрасити будинок найкращим оздобленням.

Можна помандрувати кораблем далекими морями.

Можна насолоджуватись делікатесами з далеких країн.

Можна купувати прикраси у золотих справ майстра чи гранильника коштовного каміння.

Якщо ти багатий, можна навіть будувати могутні храми на славу богів.

Все це та ще багато іншого дарує задоволення та втіху.

Коли я зрозумів це, то вирішив, що заберу свою частину доброго, що є в житті. Не стоятиму збоку, із заздрістю поглядаючи, як цим насолоджуються інші. Я не задовольнюся пристойним та дешевим одягом. Я не погоджуся на життя бідної людини. Навпаки, я стану гостем на бенкеті обранців долі.

Як вам відомо, я син простого торговця. Нас у сім'ї було багато, надій на спадок у мене не було, та й особливою мудрістю доля мене не наділила, як ви дуже правильно сказали. Через це я вирішив, що для здійснення моїх бажань мені знадобиться час та навчання.

Якщо говорити про час, то кожна людина має його вдосталь. Кожен із вас уже прожив достатньо, щоб збагатитися. Однак, ви визнаєте, що можете похвалитися лише хорошими сім'ями, якими насправді можна пишатися. Що ж до навчання, то хіба не говорив нам наш мудрий учитель, що наука є двох видів: те, що ми вивчили і знаємо, і те, що

допомагає нам пізнавати невідоме?

Тому я вирішив дізнатися, як накопичити багатство, а потім поставити перед собою таку мету і йти до неї, не звертаючи. Зрештою, хіба не розумно насолоджуватись життям, поки ми ходимо під яскравим сонцем? Нам ще випаде досить смутку, коли ми відійдемо в потойбічну темряву.

Я влаштувався писарем до міського архіву і щодня нескінченними годинами писав на глиняних табличках. Так я працював тиждень за тижнем, місяць за місяцем, але не міг похвалитися заробітком. Все, що заробляв, я витрачав на їжу, одяг, каяття перед богами та ще щось подібне. Втім, рішучість мене не залишала.

Якось, лихвар Алгаміш прийшов у магістрат і замовив список Дев'ятого закону. Він сказав так: «Мені він потрібний за два дні. Якщо впораєшся вчасно, отримаєш два мідяки».

Я тяжко працював, але закон був довгим, і коли Алгаміш повернувся, робота ще тривала. Він розлютився, і якби я був його рабом, то побив би мене. Однак, знаючи, що голова магістрату не дозволить мене образити, я не боявся, тому сказав лихвареві:

— Алгаміш, ви дуже заможний. Навчіть мене, як цього досягти, а я писатиму на глині всю ніч і зі сходом сонця закінчу список.

Він посміхнувся мені і відповів:

— Дивись, який спритний. Але хай буде так. Згоден.

Тієї ночі я писав на глині. У мене боліла спина, а через сморід гнота розболілася голова і очі майже засліпли. Проте, коли Алгаміш повернувся вранці, таблички були готові.

— А зараз, — сказав я йому, — розкажіть, що пообіцяли.

— Ти виконав свою частину договору, сину мій, — ласкаво промовив він у мій бік, — а я готовий виконати свою. Я розповім тобі, що ти хочеш дізнатися, тому що я старію, а старі люблять поговорити. Коли юність дозріває до поради, старі вже мають мудрість років. Однак дуже часто молодість, думаючи, що старості відома мудрість, придатна лише для минулих днів, не отримує від неї користі. Запам'ятай: сьогодні сонце світить так само, як і при народженні твого батька, і світитиме так, коли твій останній онук відійде в небуття.

— Юні думки, — вів далі він, — це яскраві вогні, що, як метеори, спалахами освітлюють небо. А споконвічна мудрість — як нерухомі зірки, що сяють так незмінно, що моряки можуть вести за ними свої кораблі.

Запам'ятай як слід, що скажу тобі, інакше не опануєш істину, яку я відкрию, і подумаєш, що змарнував цю ніч.

Потім він хитро глянув на мене з-під куців

своїх брів і промовив тихо й виразно:

— Я знайшов дорогу до багатства, коли вирішив, що частина заробленого належить мені. Роби і ти так.

Він і далі стримів у мене поглядом, але нічого не говорив.

— Це все? — запитав я.

— Цього виявилось достатньо, щоб серце пастуха стало серцем лихваря, — відповів він.

— Але ж усе зароблене належить мені, чи не так? — запитав я.

— Зовсім ні, — відповів Алгаміш. — Хіба ти не платиш гроші садівнику, шевцеві? Хіба ти не купуєш їжу за гроші? Хіба спроможний ти прожити у Вавилоні, не витрачаючи грошей? Хіба ти можеш показати монети, які заробив минулого місяця? А торік? Дурний! Ти платиш усім, окрім себе. Ти нерозумний, бо працюєш на інших. Ти зовсім не відрізняєшся від раба, який працює на господаря за їжу та одяг. Якби ти залишав собі десятину від заробітку, скільки б ти назбирав за десять років?

Мої знання з арифметики не підвели мене і я відповів:

— Річний заробіток.

— Ні, це лише половина правильної відповіді, — заперечив Алгаміш. Кожна золота монета, що зберігається тобою, це твій раб, який працюватиме на тебе. Кожен медяк, зароблений ним — це його

дитина, яка також здатна заробляти для тебе гроші. Якщо ти станеш багатим, твої заощадження повинні заробляти тобі гроші, так само повинні робити їхні діти, і вони всі разом повинні принести тобі достаток, про який ти так мрієш.

Ти, можливо, вважаєш, що я обманюю тебе, хоч ти й працював усю ніч, — вів він далі. — Але я насправді плачу тобі в тисячу разів більше, якщо в тебе вистачить розуму збагнути істину, яку я тобі пропоную.

Частина заробітку належить тобі. Вона має становити принаймні десятину, скільки б ти не заробляв. Вона може бути більшою настільки, наскільки ти можеш собі дозволити. Насамперед плати собі. Не купуй у кравця чи шевця більше, ніж треба, адже тобі треба мати достатньо грошей на їжу, благодійність та покаєння перед богами.

Багатство як дерево: воно проростає з малого насіння. Перший медяк, збережений тобою, — це насіння, з якого проросте твоє дерево багатства. Чим швидше ти посадиш його в землю, тим швидше росте твоє дерево. Чим старанніше ти доглядатимеш його і поливатимеш, тим швидше відпочинеш у його тіні.

Сказавши це, лихвар узяв свої таблички і пішов.

Я багато міркував про його слова, і мені здалося, що він має рацію, отже, я вирішив

спробувати. Щоразу, коли мені платили, я брав один мідяк із десяти і ховав його. Дивно, але грошей у мене було не менше ніж раніше. Без цього мідяка мало що змінилося. Мої заощадження збільшувалися, і часто я відчував спокусу витратити їх на якісь гарні речі, що їх пропонують торговці, які на верблюдах і кораблях приїжджають з фінікійських земель. Але я чинив розумно і не піддавався спокусі.

Через рік після зустрічі з Алгамішем він прийшов до мене знову і запитав:

— Сину мій, чи ти платив собі хоча б десятину від заробітку?

— Так, мій учителю, — гордо відповів я. — Це добре, — відповів він, і широко посміхнувся мені, - що ти зробив із цими грошима?

— Я дав їх мулярові Азмуру. Він сказав, що поїде за далекі моря до Тира. Там придбає мені рідкісні фінікійські коштовності. Коли він повернеться, ми продамо їх дорожче, а прибуток поділимо.

— Кожному дурню треба вчитися, — гаркнув Алгаміш, — але як можна довірити муляру вибір коштовностей? Хіба ти підеш до нього, щоб розпитати секрети руху зірок? Ні, готовий свою туніку закласти за те, що ти пішов би до астролога, якби мав клепки у голові. Свої заощадження, юначе, ти втратив, вирвав своє дерево багатства —

навіть із корінням. Але посади ще одне дерево. Спробуй ще раз. А наступного разу, коли тобі знадобиться порада щодо вибору коштовностей, йди до ювеліра. Коли забажаєш довідатись про овець, йди до пастуха. Порада — це те, що роздають безкоштовно, але будь уважний і дотримуйся лише розумних порад. Той, хто приймає поради щодо своїх заощаджень від недосвідчених у цій справі людей, заплатить своїми грошима, щоб довести, що їхні поради помилкові.

Сказавши це, Алгаміш пішов.

Сталося так, як він і передрікав. Фінікійці негідники — вони продали Азмуру уламки скла, що нічого не варті, схожі на коштовності. І все ж я зробив, як мене повчав Алгаміш: знову почав відкладати кожен десятий медяк. Це вже було нескладно, бо перетворилося на звичку.

Минуло ще дванадцять місяців. Алгаміш прийшов до кімнати писарів і звернувся до мене:

— Які твої успіхи з того часу, коли ми бачилися востаннє?

— Я чесно платив собі, — відповів я, — а заощадження віддав Агарові, який робить щити. Він купує з їх продажу них бронзу, а щочетвертого місяця платить мені винагороду.

— Це добре. А що ти з нею робиш?

— Я влаштував щедрий бенкет з медом, гарним вином і запашною випічкою. Ще придбав

собі червону туніку, а колись куплю молодого віслюка, щоб їздити на ньому.

Тут Алгаміш засміявся:

— Тобто, ти виганяєш у чужі люди дітей своїх заощаджень. Хіба можна після такого очікувати, що вони будуть працювати на тебе? І як вони народять своїх дітей, які також працювали б на тебе? Спочатку створи собі армію із рабів-золотих, а потім уже насолоджуйся щедрими бенкетами без ліку і без жалю.

Так сказав Алгаміш і пішов.

Я його не бачив два роки. Коли він повернувся, на його обличчі було безліч глибоких зморшок, а очі вже погано бачили, бо він дуже постарів. Він сказав мені:

— Аркаде, ти досяг того багатства, якого прагнув?

— Не всього, чого хотів, — відповів я, — але дещо маю. Воно приносить мені гроші. А я із цих грошей отримую ще більше.

— Ти досі прислухаєшся до порад мулярів?

— Якщо справа стосується будівництва, то їм можна вірити, — відповів я, не розгубившись.

— Аркаде, — продовжив Алгаміш, — ти добре засвоїв науку. Спочатку звик витратити менше, ніж заробляв. Потім ти навчився йти за порадою лише до тих, хто з власного досвіду має доречні поради. Зрештою, змусив золото

працювати на себе.

Ти навчився заробляти гроші, збирати і використовувати їх. Це означає, що ти можеш обійняти відповідальну посаду. Я вже старий. Мої сини тільки й думають про те, як марнувати гроші, а заробляти не хочуть. Маю багато володінь, але я боюся, що сам уже не дам всьому ради. Якщо ти поїдеш у Ніппур і будеш доглядати там мої землі, я зроблю тебе співвласником, і ти отримаєш частину мого статку.

Так я поїхав до Ніппура і почав доглядати за земельними володіннями Алгаміша, яких там було багато. Через те, що я дуже хотів працювати і знав три закони успішного управління багатством, я зміг значно збільшити розмір його доходу. Мої справи йшли вгору, а коли дух Алгаміша пішов із цього світу в темряву, я справді отримав частину його багатства, яке він заповідав мені за законом.

Так промовив Аркад, а коли завершив, хтось із друзів сказав:

— Тобі справді пощастило, що Алгаміш зробив тебе своїм спадкоємцем.

— Пощастило лише тому, що я побажав розбагатіти ще до того, як його зустрів. Хіба я не доводив свій намір чотири роки, впродовж яких відкладав десятину заробленого? Хіба можна сказати, що рибалці щастить, якщо він роками вивчає звички риб і знає, куди кидати сітку залежно

від напряду вітру? Можливість — богиня горда: вона не панькається з тими, хто не готовий її зустріти.

— Ти мав міцну силу волі, щоб продовжувати після того, як ти втратив накопичене за рік. Це вирізняє тебе серед інших, — сказав хтось.

— Сила волі! — вигукнув Аркад. — Яка нісенітниця! Вважаєте, що сила волі допоможе людині підняти вагу, непосильну для верблюда, або тягнути воза, що його не потягне і стадо биків? Сила волі — це лише непереборне бажання досягти мети, яку ти собі визначив. Якщо я ставлю перед собою завдання, навіть несуттєве, я виконую його до кінця. Як інакше можна бути впевненим, що зможу робити важливі речі? Якщо я кажу собі: «Протягом ста днів, які я ходжу мостом до міста, я буду піднімати з дороги камінчик і кидати його в струмок», то я так і робитиму. Якщо на сьомий день я йтиму і забуду про це, то, схаменувшись, не скажу собі: «Завтра кину два камінчики, так теж можна», а повернуся і кину камінь. І на двадцятий день я не скажу собі: «Аркаде, це ні до чого. Навіщо тобі щодня жбурляти камінь? Кинь одразу цілу жменю і заспокойся». Ні, я так не скажу і не робитиму цього. Коли я ставлю перед собою завдання, то виконую його і водночас слідкую, щоб завдання не були складними чи непрактичними, бо люблю відпочивати.

Потім до Аркада звернувся ще один друг:

— Якщо ти кажеш правду, а твої слова видаються правдивими, то все дуже просто. Якщо все так, то це могли б робити всі люди, і багатства не вистачило б на всіх.

— Багатство зростає там, де люди докладають зусиль, — відповів Аркад. — Коли багатій буде собі новий палац, то хіба зникає золото, яким він платить за нього? Ні, частину отримує муляр, частину — тесля чи зодчий. Усі, хто працює над зведенням палацу, отримують за це частину грошей. Але, коли палац готовий, хіба не вартий він усіх цих грошей? А земля, на якій він стоїть — хіба вона не дорожчає завдяки ньому? Багатство зростає дивним чином. Ніхто не може стверджувати, що воно закінчиться. Хіба не звели фінікійці великих міст на голих берегах за багатство, отримане від морської торгівлі?

— Що ж ти тоді порадиш нам, щоб ми теж розбагатіли? — спитав ще хтось із друзів. — Роки йдуть, ми вже немолоді, а заощаджень ми не маємо.

— Раджу вам скористатися мудрістю Алгаміша і сказати собі: «Частина заробітку належить мені». Вимовляйте це вранці, коли встаєте з ліжка. Вимовляйте це вдень. Вимовляйте увечері. Вимовляйте щодня, щогодини. Вимовляйте, поки ці слова не світитимуться перед вами вогняними літерами на небі.

Закарбуйте собі цю думку. Виповніть себе нею. Потім визначте частину, яку вважаєте за необхідне відкласти. Нехай вона буде не меншою, ніж десятина. Але неухильно відкладайте її. Якщо знадобиться, перегляньте свої витрати. Але спочатку відкладіть частину заробітку. Згодом ви зрозумієте, як приємно володіти скарбом, що належить лише вам. Заощадження будуть зростати, і спонукатимуть вас до нових звершень. Нова радість життя буде приємно надихати вас. Докладаючи все більших зусиль, ви зароблятимете все більше. Але зі збільшеного доходу вам залишатиметься такий самий відсоток!

Потім навчіться робити так, щоб багатство працювало на вас. Зробіть його своїм рабом. Нехай його діти і діти його дітей працюють на вас.

Передбачте прибуток на майбутнє. Спостерігайте за досвідченими людьми і пам'ятайте, що ви також будете такими. Тому вкладайте своє багатство вкрай обачно, щоб його не втратити. Шалені відсотки лихваря — це сирени, які своїм співом хочуть обдурити невідданих, заманивши їх на скелі розтрат та каяття.

Подбайте також, щоб ваша сім'я була в достатку, якщо боги покличуть вас до себе. Заради захисту сім'ї завжди можна зробити невеликі регулярні виплати. Передбачлива людина не зволікає з цим, очікуючи на значні суми для такої

потрібної справи.

Радьтеся з мудрими людьми. Просіть поради у тих, хто щодня працює із грошима. Нехай вони убезпечать вас від тієї помилки, яку я зробив, коли довірив гроші мулярові Азмуру. Невеликий, але безпечний дохід — це набагато краще за ризик.

Насолоджуйтесь життям, поки ви тут. Не перенапружуйтесь, не намагайтеся заощадити занадто багато. Якщо без напруги можете відкласти десяту частину заробленого, то нехай так і буде. У всьому іншому живіть згідно з доходами і не дозволяйте собі перетворитися на скнару, не бійтеся витратити. Життя хороше і щедre, коли в ньому є гарні речі та гарні розваги.

Друзі подякували Аркаду і пішли. Хтось мовчав, бо слабка уява не дозволяла зрозуміти почуте. Хтось глузував зі слів Аркада, бо вважав, що такий багатій міг би поділитися чимось більшим, ніж просто порадою зі старими друзями, яким так не пощастило. Але декому в очах запалився новий вогник. Вони зрозуміли, що Алгаміш щоразу повертався до кімнати писарів, бо спостерігав, як людина потроху виходить із темряви на світ. Коли людина знаходила це світло, на неї чекав кращий стан у житті. Його не можна було отримати відразу. Спочатку треба було самому дійти розуміння, щоб бути готовим скористатися можливістю.

Ті, хто зрозумів слова Аркада, у наступні роки часто навідувалися до нього, а він радісно зустрічав їх. Давав їм поради і щедро ділився мудрістю, як завжди із задоволенням роблять люди, навчені багатим досвідом. Він допоміг їм так вкласти заощадження, щоб безпечно отримувати пристойний відсоток, не втративши гроші і не вклавши їх у неперспективну справу.

Ключовий момент у житті цих чоловіків настав тоді, коли вони опанували істину, що перейшла від Алгаміша до Аркада, а від Аркада — до них.

Частина заробітку належить вам.

Сім способів від вітру у гаманці

Знамените місто Вавилон відоме давно. Історія цього найбагатшого з усіх міст та його дивовижних скарбів прийшла до нас із глибини віків.

Втім, Вавилон не завжди був такий. Своїми багатствами він зобов'язаний людям, які живуть у ньому. Спочатку їм довелося навчитися багатіти.

Коли добрий цар Саргон повернувся до Вавилону після перемоги над своїми ворогами — еламитами, він опинився у скрутному становищі. Ось що сказав йому радник:

— Багато років тому наш народ жив у

великому достатку, Ваша Величність зводила потужні зрошувальні канали та величні храми для богів. Нині ж, коли роботи завершено, людям, як виявилось, нема на що жити.

У робітників немає роботи. У торговців мало клієнтів. Землероби не можуть продати вирощене, бо людям не вистачає золота, щоб купувати їжу.

— Але куди поділося все те золото, яке ми витратили на покращення життя міста? — спитав цар.

— Боюся, — відповів радник, — що воно потрапило до рук кількох великих багатіїв нашого міста. Воно миттєво вибігло з рук більшості наших людей — як козяче молоко крізь сито. Коли потік золота вичерпався, більшість жителів Вавилону втратили заробіток.

Якийсь час цар думав, а потім спитав:

— Чому так сталося, що все золото потрапило до рук лише кількох людей?

— Тому що вони знають, як це зробити, — відповів радник. — Не слід засуджувати людину за успіх, якщо вона знає, як той здобути. Справедливість забороняє забирати у людини чесно зароблене, щоб віддати тому, у кого здібності скромніші.— Але чому тоді, — спитав цар, — усі люди не навчаться нагромаджувати золото і самі не стануть багатими та успішними?

— Це цілком можливо, Ваша Величносте. Але

хто ж їх навчить? Жерці їм точно не допоможуть, бо нічого не тямлять у зароблянні грошей.

— Раднику, а хто в нашому місті найкраще знає, як заробляти гроші? — поцікавився цар.

— Відповідь, Ваша Величносте, очевидна. У кого найбільший статок у Вавилоні?

— Ти влучно сказав, мій кмітливий раднику. Це Аркад. Він найбагатший у Вавилоні. Приведи його завтра до мене.

Наступного дня, як наказав цар, Аркад постав перед ним, підтягнутий і бадьорий, хоч йому виповнилося вже сімдесят років.

— Аркаде, — мовив цар, — це правда, що ти найбагатший у Вавилоні?

— Так кажуть, Ваша Величність, і з цим ніхто не сперечається.

— Як тобі вдалося досягти цього?

— Користувався випадками, які траплялися і всім мешканцям нашого прекрасного міста.

— З чого ти починав?

— Тільки з великого бажання розбагатіти. Крім нього, у мене нічого не було.

— Аркаде, — мовив цар далі, — наше місто зараз у скрутному становищі, бо лише кілька людей знають, як заробити багатство, тому все забирають собі, а решта жителів уявлення не має, як залишити собі хоча б малу частину отриманого золота. Моє бажання — щоб Вавилон був найбагатшим містом у

світі. Для цього необхідно, щоб у ньому жило безліч заможних людей, і ми повинні навчити всіх мешканців нагромаджувати багатства. Скажи мені, Аркаде, чи є у цій справі таємниця? Чи можна цьому навчити?

— Це можливо, Ваша Величність. Адже тому, що знає один, можна навчити інших.

Очі царя засяяли.

— Аркаде, ти промовляєш слова, які я хочу чути. Чи можеш ти взяти на себе цю благородну справу? Чи можеш ти передати свої знання в школі вчителям, які потім навчатимуть інших, доки не з'явиться достатньо тих, хто зможе навчати цій мудрості кожного гідного громадянина в моєму місті?

Аркад вклонився і відповів:

— Я ваш скромний слуга і виконую ваші накази. Всі знання, що в мене є, я охоче передам, щоб покращити життя моїм ближнім і зміцнити славу мого царя. Нехай пан радник влаштує мені заняття з сотнею чоловіків, і я навчу їх семи способам, завдяки яким мій гаманець погладшав, хоча раніше геть було шукати біднішого у всьому Вавилоні.

За два тижні визначена за наказом царя сотня чоловіків зібралася у великій залі Храму вчення і розсілася півколом на кольорових килимках. Аркад сидів біля невеликої таблички, на якій стояла

священна курильниця. Від неї тягнуло незвичайним та приємним ароматом.

— Дивіться, ось найбагатша людина у Вавилоні, — прошепотів учень, штовхнувши ліктем свого сусіда, коли Аркад підвівся. — Він такий самий чоловік, як і ми.

— Я вірний підданий нашого великого царя, — почав Аркад, — стою перед вами, щоб послужити йому, адже колись я був юним жебраком, який сильно хотів золота. Я отримав знання, які допомогли мені роздобути його, і цар попросив мене поділитися з вами цим секретом.

Моє життя починалося скромно. У мене не було жодних переваг перед вами чи перед будь-ким у Вавилоні. Першим сховком для мого статку став шарпаній-латаний гаманець. Я ненавидів його через те, що в ньому було порожньо, отже, він був ні до чого не придітний. Я хотів, щоб він був повний і важкий, щоб у ньому дзвеніли золоті монети. Я шукав усі можливі способи розбагатіти. Зрештою, знайшов сім.

Вам, що зібралися тут переді мною, я поясню, у чому суть цих семи способів. Я раджу їх усім людям, які прагнуть мати багато золота. Сім днів я розповідатиму вам про ці способи.

Слухайте уважно, що я говоритиму. Сперечайтеся зі мною щодо почутого. Обговорюйте це між собою. Глибоко засвоюйте ці уроки, щоб

самим посіяти у своїх гаманцях зернятка багатства. Спочатку кожен з вас зробить розумно, якщо почне примножувати своє багатство. Тоді — тільки тоді — ви матимете право навчати цих істин інших.

Простими словами навчу вас наповнювати гаманець золотом. Це перший крок до храму багатства. І ніхто до нього не дістанеться, якщо не стоятиме ногами міцно на першій сходинці.

Розглянемо перший спосіб.

Перший спосіб Почніть наповнювати свій гаманець грошима

Аркад звернувся до чоловіка, який задумливо сидів у другому ряді:

— Друже мій, чим ти заробляєш собі на життя?

— Я писар, — відповів чоловік. — Витискаю тексти на глиняних табличках.

— Саме так важко я заробив свої перші мідяки, тому в тебе є така само можливість досягти багатства.

Потім Аркад звернувся до повнокровного чоловіка, який сидів ще далі:

— Прошу, скажи мені, чим ти заробляєш на хліб?

— Я м'ясник, — відповів чоловік. — Я купую кіз, яких вигодовують селяни, ріжу їх і продаю м'ясо господаркам, а шкури — шевцям.

— Ти теж працюєш і заробляєш, отже, у тебе є можливість досягти успіху, така сама, як була в мене.

Так Аркад розпитував усіх чоловіків, щоб дізнатися, чим вони заробляють собі на життя. Закінчивши, він сказав:

— А тепер, мої учні, ви бачите, що є багато ремесел та занять, за допомогою яких люди заробляють гроші. Кожне з них — це золотий струмок, частину якого той, хто працює, спрямовує до свого гаманця. А тому у ваші гаманці течуть потоки та струмки монет, залежно від того, хто на що здатний. Чи згодні ви з цим?

Усі підтвердили, що так і є.

— Якщо так, — продовжив Аркад, — якщо кожен із вас бажає накопичити своє багатство, хіба не буде розумно почати з того джерела багатства, яке ви вже маєте?

І з цим люди погодились. Потім Аркад повернувся до скромної людини, яка назвалася продавцем яєць:

— Якщо ти вибереш один із своїх кошиків, і щоранку кластимеш до нього десяток яєць, а щовечора вийматимеш дев'ять, що станеться в результаті?

— Згодом кошик переповниться.

— Чому?

— Тому що я щодня кладу до нього на одне яйце більше, ніж забираю.

Аркад з усмішкою повернувся до своїх учнів:

— У кого тут вітер у гаманці?

Спочатку чоловіки здивувалися, потім засміялися, і нарешті почали жартівливо махати кошельми.

— Добре, — вів далі Аркад. — Зараз я вам відкрию перший засіб проти вітру у гаманці, який я засвоїв. Робіть так, як я запропонував продавцю яєць. З кожних десяти монет, покладених у гаманець, можна витратити лише дев'ять. Ваш гаманець відразу почне товстішати, а його все більшу вагу буде приємно відчувати в руці, і це принесе душі задоволення.

Не смійтеся з моїх слів через їхню простоту. Правда завжди проста. Я пообіцяв вам, що я розповім, як здобув своє багатство. Починав я саме з того. Мій гаман теж був худий, я проклинав його, бо там не було нічого, щоб задовольнити мої бажання. Однак, коли я почав брати з нього лише дев'ять монет із десяти, він почав гладшати. Те саме трапиться і з вашими кошельми.

А зараз я розповім вам одну незвичайну істину. Я не знаю, чому це так. Коли я перестав витратити більше, ніж дев'ятих десятих заробітків,

моє життя не погіршилося. Я не став біднішим. Навіть більше, після певного часу монети давалися мені легше, ніж раніше. Це, мабуть, закон богів: золото приходить легше до того, хто економить і не витрачає частину заробітку. Натомість золото уникає того, хто спорожняє гаманець.

Чого ви бажаєте найбільше? Щоденного задоволення бажань, коштовностей, кращого одягу та більше їжі — того, що швидко йде і забувається? Або ви хочете мати у власності щось серйозне: золото, землі, стада, товари або вкладення, що дають дохід? Монети, які ви дістаєте з гаманця, дають вам перше. Монети, що залишаються у гаманці, дадуть друге.

Це, мої учні, перший засіб проти вітру у гаманці, який я відкрив: «З кожних десяти монет, що потрапляють у гаманець, витрачайте лише дев'ять». Обговоріть це між собою. Якщо хтось доведе, що це не так, скажіть мені про це завтра, коли зустрінемося знову.

Другий спосіб

Слідкуйте за своїми витратами

— Хтось із вас, мої учні, замислювався: «Як може людина залишати десяту частину заробленого, якщо навіть цілого заробітку не вистачає на необхідні витрати?».

Так звернувся Аркад до учнів другого дня.

— У кого з вас вчора був порожній гаманець?

— У всіх, — відповіли учні.

— Але ж у вас не однакові заробітки. Хтось заробляє більше за інших. У когось набагато більші сім'ї. Проте, у всіх в гаманцях однаково порожньо. Зараз я відкрию вам незвичайну істину про чоловіків та їхніх синів: те, що ми вважаємо необхідними витратами, завжди збільшується і поглинає доходи, якщо ми не розберемося з цим.

Не плутайте необхідні витрати зі своїми бажаннями. Кожен із вас разом зі своїми улюбленими сім'ями має більше бажань, ніж може задовольнити ваш заробіток. Через це зароблені гроші йдуть на покриття цих бажань, наскільки їх вистачає. А в результаті багато бажань залишаються незадоволеними. На всіх людях лежить тягар: вони мають більше бажань, ніж можуть здійснити. Вважаєте, я можу задовольнити будь-яку свою забаганку тому, що я багатий? Зовсім ні. Мій час обмежений. Не безмежні мої сили. Подорожувати я можу на обмежену відстань. Обмежена кількість їжі, яку я можу з'їсти. Обмежений той запал, з яким я можу насолоджуватися життям.

Кажу вам: як бур'ян росте в полі, коли землероб залишає його без прополки, так само бурхливо в людях виростають бажання, коли є

можливість їх задовольняти. Ваших бажань безліч, а тих, що їх ви здатні задовольнити, дуже мало.

Старанно вивчіть звички свого життя. Саме в них найчастіше криються витрати, які можна розумно скоротити чи відмовитися від них. Нехай вашим девізом будуть слова: «Сто відсотків цінності від кожної витраченої монети».

І напишіть на глиняній табличці все, на що хочете витратити гроші. Визначте найнеобхідніше, а також те, на що можна витратити дев'ять десятих доходів. Викресліть інше і вважайте його лише частиною тієї безлічі бажань, яким судилося залишитися незадоволеними, і не шкодуйте про них.

Далі складіть бюджет необхідних видатків. Не чіпайте десятину, яка поступово наповнить ваш гаманець. Нехай це буде виконання вашого великого бажання. Працюйте з бюджетом, змінюйте його, щоб він ще більше допомагав вам. Нехай він стане вашим першим помічником у наповненні гаманця.

Після цих слів один із учнів, одягнений у чорно-золотий одяг, підвівся і промовив:

— Я вільна людина і вважаю, що маю право насолоджуватися radoщами життя. Через це я проти бюджетного рабства, яке визначає, скільки і на що мені можна витратити. Як на мене, це позбавляє багатьох життєвих радостей і робить мене нітрохи

не кращим за вислюка.

На це Аркад відповів так:

— Друже мій, хто визначає твій бюджет?

— Я сам, — відповів співрозмовник.

— Гаразд, якби вислюк складав твій бюджет, хіба заклав би він туди коштовності, килими та важкі золоті зливки? Ні. Він цікавився б сіном, зерном та бурдюком з водою для подорожі пустелею.

Мета твого бюджету допомогти наповнити гаман грошима. Бюджет повинен дозволити отримувати необхідне та, наскільки це можливо, задовольняти інші бажання. З його допомогою можна здійснити найзаповітніші бажання, тому що бюджет ощадливості оберігає заповітне від бажань приземлених. Бюджет — це як яскраве світло в печері: він показує, де в гаманці дірка, допомагає залатати її та контролювати витрати заради заповітної мети.

Отже, другий спосіб від вітру в гаманці: складайте бюджет видатків, щоб було чим заплатити за потрібні речі, розваги та бажання, що того варті, не витрачаючи понад дев'ять десятих заробітків.